

**«Ἡ Ἐκκλησία εἰς τόν καιρόν τῆς πανδημίας τοῦ Covid-19:
Προβλήματα, ἐμπειρίαι, λύσεις»
κατά τά δεδομένα καί τās συνθήκας τῆς χώρας
ἢ τῆς εὐρυτέρας περιοχῆς τῆς ποιμαντικῆς εὐθύνης αὐτῆς**

Εἰσήγηση τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἱεραπύτνης καί Σητείας κ. Κυρίλλου, ἐνώπιον τῆς Συνάξεως τῆς Ἱεραρχίας τοῦ Θρόνου. Φανάριον 1-3 Σεπτεμβρίου 2021.

Παναγιώτατε Πάτερ καί Δέσποτα,
Σεπτῆ τῶν Ἱεραρχῶν τοῦ Πανσέπτου Οἰκουμενικοῦ Θρόνου χορεία,

Συμπληρώθηκαν ἤδη δεκαοκτώ μῆνες ἀπό τήν ἡμέρα κατά τήν ὁποία ἡ ἑλληνική ἐπιστημονική κοινότητα αἰφνιδιάστηκε καί αὐτή μέ τήν σειρά της ἀπό τήν ἐμφάνιση στήν Ἑλλάδα στίς 26 Φεβρουαρίου 2020 τοῦ ἰοῦ Covid-19, γνωστοῦ εὐρύτερα ὡς «Κορωνοϊοῦ», ὁ ὁποῖος ἄρχισε νά μεταδίδεται μέ ἐκπληκτική ταχύτητα καί νά ἐξαπλώνεται σέ ὁλόκληρη τήν χώρα. Κατ' ἀρχάς ἐπεκράτησε ἀμηχανία. Ἀκολούθησε φόβος καί ἐν πολλοῖς πανικός, διότι ἐκτός ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ μεταδοτικότητα τοῦ ἰοῦ αὐτοῦ εἶναι ἀπροσδόκητα ταχεῖα, ἀποτέλεσμα τοῦ συγχρωτισμοῦ καί τῆς συνυπάρξεως τῶν ἀνθρώπων, τά συμπτώματά του πολλαπλᾶ, ἐπώδυνα καί συχνότατα θανατηφόρα.

Οἱ ἀρμόδιοι φορεῖς καί στόν ἑλληνικό χῶρο παρουσιάσθηκαν ἀνέτοιμοι νά ἀντιμετωπίσουν πρακτικά, ὁ καθείς ἀνάλογα μέ τήν ἰδιότητά του, τήν πανδημία. Δέν ἀναφερόμεθα μόνον στόν τομέα τῆς νοσηλείας ἀλλά γενικῶς στήν Πολιτεία, στήν Ἐκκλησία καί βέβαια στόν Λαό.

Ἀσφαλῶς δέν εἶναι σπάνια κατά τήν πρόοδο τῆς Ἱστορίας ἡ ἐμφάνιση ἐπικινδύνων ἐπιδημιῶν, οἱ ὁποῖες πολλές φορές σφράγισαν τήν ἀνθρώπινη ἱστορία. Ὁ λοιμός πού θέρισε τούς Ἀθηναίους ἔκρινε τήν ἔκβαση τοῦ Πελοποννησιακοῦ Πολέμου τό 430 π.Χ. Ἡ πανώλη ὡς «μαῦρος θάνατος» ἐρήμωσε τεράστιες περιοχές τῆς Εὐρώπης κατά τόν Μεσαίωνα κλονίζοντας τά θεμέλια τῆς φεουδαρχικῆς κοινωνίας.

Τό ἴδιο συνέβη καί κατά τήν τελευταία πεντηκονταετία. Περιοριζόμαστε ὅμως σέ ἀναφορά τῆς ἐπιδημίας ἐκείνης, ἡ ὁποία πανικόβαλε περισσότερο τήν Ἀνθρωπότητα κατά τήν δεκαετία τοῦ 1990 καί τήν ὁποία προξενούσε ὁ ἴος τοῦ

AIDS. Είναι γνωστόν ότι όλοι οι ίοι που ένεσκηψαν επιδημικώς κατά τις τελευταίες δεκαετίες, όπως η ήπατίτις, η γρίπη, ο έμπολα, ο AIDS κλπ. καταπολεμήθηκαν από την Έπιστήμη με ειδικά έμβόλια ή άλλες θεραπείες ώστε να μίν αποτελούν πλέον κίνδυνο για τούς άνθρωπους. Τό ίδιο είναι βέβαιο ότι θά συμβεί καί στην περίπτωση του ίου Covid-19. Όπως όμως έχει παρατηρηθεί «έως τότε χρειάζεται προσοχή καί προσευχή»¹.

Στήν Ελλάδα τά πρώτα έκτακτα κυβερνητικά μέτρα για τήν αντιμετώπιση τής πανδημίας τέθηκαν σέ έφαρμογή στίς 28 Φεβρουαρίου 2020 για νά καταλήξουν σέ περιορισμό μετακινήσεων σέ έθνικό επίπεδο στίς 23 Μαρτίου. Σέ διάγγελμά του στίς 11 Μαρτίου, ο Πρωθυπουργός υπεστήριξε ότι τά θρησκευτικά καθήκοντα πρέπει νά προσαρμοστούν στην πραγματικότητα καί νά έπιτελούνται από τό σπίτι².

Δύο ήμέρες αργότερα ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών καί πάσης Ελλάδος κ. Ίερώνυμος δήλωσε ότι η Έκκλησία συμφωνεί μέ τά μέτρα καί τά εφαρμόζει για τήν προφύλαξη τής δημόσιας υγείας υπό όρισμένους όρους. Αμέσως μετά τή δημοσιοποίηση τής απόφασης, ανακοινώθηκε η καθολική αναστολή όλων τών λειτουργιών κάθε δόγματος καί θρησκείας.

Στίς 5 Μαρτίου 2020 συνήλθε η Ίερά Έπαρχιακή Σύνοδος τής Έκκλησίας Κρήτης. Στο Ανακοινωθέν τό όποιο έξεδόθη μετά τό πέρας τών εργασιών της αναφέρονται καί τά έξής: «Έπίσης, σχετικά μέ τήν διάδοση του κορωνοϊού, η Ίεραρχία μας, εϋχεται νά προστατεύσει καί νά διαφυλάξει ο Δωρεοδότης Θεός τό πολύτιμο αγαθό τής υγείας όλων τών ανθρώπων. Ταυτόχρονα, προτρέπει τόν λαό τής Κρήτης νά ακολουθοϋμε τίς συμβουλές καί τίς οδηγίες τών αρμοδίων Ύπηρεσιών του Κράτους καί τών ειδικών έπιστημόνων, χωρίς πανικό, αλλά μέ ψυχραιμία καί σύνεση»³.

Σέ νεώτερη Ανακοίνωση του Γραφείου Τύπου τής Ίερας Έπαρχιακής Συνόδου στίς 26 Αύγούστου 2020 δηλώθηκε ότι η Έκκλησία τής Κρήτης συνέβαλε καί θά

---

¹ Συνέντευξη του Σεβ. Μητροπολίτη Ναυπάκτου καί Αγίου Βλασίου κ. Ίεροθέου στην «Έκκλησιαστική Παρέμβαση» για τήν έπιδημία του κορωνοϊού (covid-19): <https://www.romfea.gr/katigories/10-apopseis/35865-koronoios-kai-ekklisia>

² «Μητσοτάκης: Τα θρησκευτικά καθήκοντα να προσαρμοστούν στην πραγματικότητα». Η Καθημερινή 11 Μαρτίου 2020, Ανακτήθηκε στις 13 Μαρτίου 2020.

³<https://www.ertnews.gr/eidiseis/ellada/epimenei-stis-kataggelies-gia-toys-iereis-o-nikos-tzanakis-roia-einai-i-stasi-tis-ekklisias-kritis-video/> Η Έκκλησία της Κρήτης για προσφυγικό και κορονοϊό

συνεχίσει νά συμβάλει στήν τήρηση τῶν ἀπαραίτητων μέτρων, τά ὅποια οἱ εἰδικοί ὑποδεικνύουν πρός ἀποφυγήν τῆς διασπορᾶς τῆς πανδημίας, τονίζοντας αὐτό πού ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης μας κ. κ. Βαρθολομαῖος, ἀπό τήν ἀρχή αὐτῆς τῆς παγκόσμιας δοκιμασίας, ἐπεσήμανε: «Αὐτό πού κινδυνεύει δέν εἶναι ἡ πίστη, ἀλλά οἱ πιστοί, δέν εἶναι ὁ Χριστός, ἀλλά οἱ Χριστιανοί μας, δέν εἶναι ὁ Θεάνθρωπος, ἀλλά ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι»⁴.

Στήν Ἐκκλησία τῆς Κύπρου τά πράγματα ἐξελίχθηκαν διαφορετικά. Μόλις ἐμφανίσθηκε στήν Μεγαλόνησο ὁ κορωνοϊός τό κράτος εὐρέθη ἀντιμέτωπο μέ φαινόμενα κοινωνικῆς καθυστέρησης, στό πλαίσιο τόσο τῶν προσπαθειῶν περιορισμοῦ τῆς πανδημίας καί «τῆς περιφρούρησης τῆς ἴδιας τῆς κοσμικότητας τοῦ κράτους», ὅπως γράφηκε. Ἐφαρμόζοντας αὐστηρά μέτρα ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Χρυσόστομος μέ δημόσιες παρεμβάσεις του στήριξε τόν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας καί τίς ἀποφάσεις τῆς κυβέρνησής του, καλώντας τούς πιστούς νά ἀκολουθοῦν τά μέτρα τῆς Πολιτείας.

Μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας ἔδειξαν τίς προθέσεις τους, παραβαίνοντας τά περιοριστικά μέτρα καί ὑποχρεώνοντας τίς Ἀρχές νά προχωρήσουν σέ πρωτοφανεῖς ἐνέργειες, ὅπως δεκάδες καταγγελίες πιστῶν καί ἀνακρίσεις Μητροπολιτῶν. Βεβαίως τό πόσο ἄδικη ἦταν αὐτή ἡ συντονισμένη ἀντίδραση φάνηκε μέ τήν πρόσφατη νόσηση καί τοῦ Μητροπολίτου Μόρφου Νεοφύτου, ὁ ὁποῖος εἶχε δηλώσει ὅτι ὁ κορωνοϊός εἶναι ἀποτέλεσμα ἁμαρτίας καί εἶχε ταχθεῖ δημοσίως κατά τοῦ ἐμβολίου, τῆς μάσκας καί τῶν μέτρων στούς ναούς⁵.

Οἱ κατά τόπους Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες μέ τήν πρωτοστασία τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριαρχείου δίδουν σέ ὅλο αὐτό τό διάστημα τόν ἀγῶνα τόν καλόν, προκειμένου νά βοηθήσουν στήν ἐξεύρεση τῆς ὁδοῦ διαφυγῆς ἀπό τήν ἐπώδυνη καί ἐπικίνδυνη αὐτήν λαίλαπα.

Μετά ἀπό αὐτή τήν περιληπτική ἱστορική ἀναδρομή, ὅπου περιελήφθησαν νύξεις γιά ὀρισμένα προβλήματα καί κάποιες ἐμπειρίες, ἄς στραφοῦμε σέ μία οὐσιαστική σχέση τῆς Ἐκκλησίας πρός τό θέμα αὐτό.

---

⁴ <https://www.cretalive.gr/kriti/ekklisia-kritis-nai-sta-metra-gia-ton-koronoio-ohi-sti-synomosiologia>

⁵ <https://www.protothema.gr/greece/article/1153017/mitropolitis-morfou-neofutos-thetikos-ston-koronoio-kai-me-subtomata/>

Όπως καταγράφηκε στο βαρυσήμαντο «Μήνυμα» που απέστειλε προς την Οικουμένη ή Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ή οποία συνήλθε στην Κρήτη κατά τό διάστημα από τίς 17 ἕως τίς 26 Ἰουλίου 2016, τό ἴδιο τό γεγονός τῆς συνάθροισης αὐτῆς προοιμακά «ἄνοιξε τόν ὀρίζοντά της στην σύγχρονη πολύμορφη οἰκουμένη καί τόνισε τήν εὐθύνη της μέσα στον χῶρο καί τόν χρόνο μέ προοπτική τήν αἰωνιότητα».

Τό «Μήνυμα» ἐκεῖνο ἐπανέφερε στην Θεολογία τήν ἐσχατολογική της ἰδιότητα, ή οποία εἶχε ἀλλοιωθεῖ. Τοῦτο ἔγινε ἰδιαίτερος αἰσθητό κατά τήν περίοδο τῆς πανδημίας μέ ὅσα μέτρα ἐπιβλήθηκαν τότε γιά τήν ἀναχαίτιση τῆς ἐξελίξεώς της καί τήν ἀντιμετώπισή της. Αὐτό σημαίνει ὅτι ή Σύνοδος ἐπιδίωξε νά κατανοήσει καί νά ἀνανεώσει τήν πορεία της στην Ἱστορία καί τό ἰδικό της συγκεκριμένο ἱστορικό χρέος πού συνδέεται μέ τίς σημερινές ἀλλά καί τίς μελλοντικές προκλήσεις⁶.

Πέντε χρόνια, λοιπόν, πρὶν ἀπό τήν ἔκρηξη τῆς πανδημίας τοῦ Covid-19, πού τελευταίως ταλαιπωρεῖ ἀκόμη περισσότερο τήν ἤδη ταλαιπωρημένη Ἀνθρωπότητα, ή Αγία καί Μεγάλη Σύνοδος ἔχει ἤδη ἀναδείξει τήν σημασία τῆς κοινωνικῆς εὐθύνης, τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης, τῆς πανανθρώπινης ἀλληλεγγύης, τήν προστασία τοῦ θείου δώρου τῆς ζωῆς, τήν στήριξη κυρίως τῶν πλέον ἐκτεθειμένων στά δεινά πού ἐπιφέρει ή παγκοσμιοποιημένη οἰκονομία, δηλαδή τῶν ἀσθενῶν, τῶν πτωχῶν, τῶν ἠλικιωμένων, τῶν προσφύγων.

Πρόκειται γιά μία ριζική ἀλλαγὴ προσανατολισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπορρίπτοντας συνήθειες καί πρακτικές τοῦ παρελθόντος -ὅποτε δέν ἦταν ἴσως πάντοτε καί τόσο εὐκόλο νά σκύβουν ἐπάνω ἀπό τόν ἄνθρωπο καί τίς προσπάθειες του νά ἐπιβιώσει- ἐνθαρρύνει τήν καλλιέργεια ἑνός νέου «Πολιτισμοῦ τῆς Ἀλληλεγγύης», ὅπως ἔγραψε ή Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης κ. κ. Βαρθολομαῖος⁷, παρέχοντας μέ τήν λογική αὐτήν ὁδοδείκτες γιά τήν ἐπίλυση κοινωνικῶν προβλημάτων τοῦ ἀμέσου ἀλλά καί τοῦ ἀπωτέρου μέλλοντος,

---

⁶ Ζορμπᾶ Κων. Β.: *Πανδημία (COVID-19): Πρὸς μιά νέα κοινωνία*; Εἰσήγηση στό 7ο Διεθνές Ἐπιστημονικό Συνέδριο πού ὀργάνωσε τό Ι.Α.Κ.Ε. (Ἰνστιτοῦτο Ἀνθρωπιστικῶν καί Κοινωνικῶν Σπουδῶν) στό Ἡράκλειο Κρήτης ἀπό 9-11 Ἰουλίου 2021 μέ θέμα: «Κοινωνική εὐαλωτότητα καί ἀνάπτυξη: Προκλήσεις στην ἐκπαίδευση, τήν οἰκονομία καί τόν πολιτισμό»

⁷ Ζορμπᾶ Κων. Β.: Εἰσήγηση στην 28^η Γενική Συνέλευση τῆς Διακοινοβουλευτικῆς Συνέλευσης τῆς Ὁρθοδοξίας (ΔΣΟ), πού ἔλαβε χώρα ἀπό 22 ἕως 25 Ἰουλίου στή Γεωργιούπολη Χανίων, μέ κεντρικό θέμα: «*Τό μέλλον τῆς Ευρώπης, τό μέλλον τοῦ κόσμου μετά τήν πανδημία*».

συμπυκνώνοντας τόν προβληματισμό, τίς έμπειρίες, τήν πείρα, τούς άγώνες καί τίς άγωνίες τής Όρθοδοξίας καί περιωνύμων ταγών της ένός περιπού αίώνος⁸.

Στό Μήνυμά του στήν 28^η Γενική Συνέλευση τής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης τής Όρθοδοξίας (Γεωργιούπολη Χανίων 13-16 Ίουνίου 2021), ό Οίκουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαΐος έθεσε καί τό φλέγον άνθρωπιστικό θέμα τής ένίσχυσης τών λαών τοϋ λεγομένου Τρίτου Κόσμου μέ άπαραίτητο φαρμακευτικό ύλικό: «Ένϋ ό λιμός ό ύλικός άκολουθεΐ κατά πόδας τόν λοιμόν τής πανδημίας, κυρίως είς τās οίκονομικώς χαμηλοτέρας κοινωνικās τάξεις όλων τών χωρών, καί όχι μόνον τών πενεστέρων τοϋ λεγομένου Τρίτου Κόσμου. Διά τās τελευταίας ταύτας Χώρας, αί όποΐαι στεροϋνται καί πόρων καί ύποδομών, φρονοϋμεν ότι αί εύρωσσότεραι οίκονομικώς καί ίατροφαρμακευτικώς έπαρκέστεραι Χώραι όφείλουν νά έπιδείξουν άμελητί ηϋξημένην άλληλεγγϋην, κυρίως προμηθεύουσαι αύτάς δωρεάν ίκανās ποσοτήτας έμβολίων καί θεραπευτικών σκευασμάτων»⁹.

Έχει τεθει άπό όρθοδόξους θεολόγους τό έρώτημα: «ποιά είναι τά οϋσιαστικά αίτια τής έμφάνισης τής πανδημίας καί ποιά θετικά στοιχεΐα είναι δυνατόν νά άποκομίσουμε άπό αύτά». Βασικό στοιχεΐο τοϋ προβλήματος είναι ό άτυπος, όπως χαρακτηρίζεται, άνταγωνισμός τοϋ άνθρώπου μέ τήν φύση καί οί δράσεις ύπέρβασής της, οί όποΐες τελικώς λειτουργοϋν ως άπειλή κατά τοϋ ίδίου τοϋ άνθρώπου. Άναλύοντας τά δεδομένα κάθε όρθόδοξος άντιλαμβάνεται ότι μόνον αύτός είναι ύπεϋθυνος για όσα συμβαίνουν στον κόσμο καί στρέφεται στήν έξαγωγή συμπερασμάτων, τά όποΐα θά άποβοϋν χρήσιμα έν προκειμένω.

Βεβαίως αύτό συμβαίνει, όταν ό όρθόδοξος χριστιανός έχει άρνηθει τόν έαυτό του, ώστε νά δικαιουΐται νά διακηρύξει «ζϋ δέ οϋκέτι έγώ, ζεΐ δέ έν έμοί Χριστός» νά διαδηλώσει άλλά καί νά έπιτύχει τήν ολοκληρωτική άπαξίωση τών δεσμών τής καθημερινότητας, νά άγαπήσει τόν Χριστό καί νά άφιερωθει στά χέρια του χωρίς «κρατούμενα».

---

⁸ Αυτόθι

⁹ Ζορμπά Κων. Β.: *Τά κείμενα τής Άγίας καί Μεγάλης Συνόδου: Όδοδείκτες για τό μέλλον τοϋ κόσμου*. Είσηγηση στήν 28^η Γενική Συνέλευση τής Διακοινοβουλευτικής Συνέλευσης τής Όρθοδοξίας (ΔΣΟ), πού έλαβε χώρα άπό 22 έως 25 Ίουλίου στή Γεωργιούπολη Χανίων, μέ κεντρικό θέμα: «Τό μέλλον τής Ευρώπης, τό μέλλον τοϋ κόσμου μετά τήν πανδημία».

Άντικειμενικά θεωρούμενη ή Έκκλησία αντέδρασε και αντιδρά με μεγάλη ψυχραιμία στην πανδημία του ίου Covid-19. Αυτό εξηγείται από τό ιστορικά έρμηνευόμενο γεγονός τής πολύ μεγάλης διαχρονικώς έμπειρίας δύο χιλιάδων έτών λειτουργίας, αντίθετα από τό Κράτος, τό όποιο έχει σήμερα έμπειρία μόνον διακοσίων έτών. Για τόν λόγο αυτόν τό Οίκουμενικό Πατριαρχείο, υπερλαμβανομένων και τών κανονικών του δικαιοδοσιών στον έλλαδικό χώρο, μεταξύ τών όποιών και ή έν Κρήτη Έκκλησία, ή Έκκλησία τής Ελλάδος, καθώς και άλλες Έκκλησίες αντέδρασαν με ύπευθυνότητα και σοβαρότητα, επειδή αντιλαμβάνονται τόν άνθρωπο ως κατ' εικόνα και καθ' όμοίωσιν Θεοϋ, τόν πάσχοντα άνθρωπο, ό όποιος έχει αναμφισβήτητα βιολογικές ανάγκες, αλλά κυρίως και προπάντων ψυχολογικές και πνευματικές και μέ αυτές ως γνώμονα αντιμετωπίζεται κάθε πρόβλημα¹⁰.

Η απόφαση νά ληφθοϋν σκληρά μέτρα, όπως τό κλείσιμο τών Ναών από μέρους τής Πολιτείας για τόν περιορισμό τής διασποράς του Covid-19, επέφερε σύγχυση και διχασμό στό σϋμα τών πιστών. Ήταν φυσικό. Κάτι τέτοιο είχε συμβεί μόνον σέ περιπτώσεις διωγμών. Έτσι προέκυψαν και οί «ζηλωτές τών πατρών παραδόσεων». Η έλειψη εύθύνης και συνειδητοποίησης τής σοβαρότητας τής κατάστασης από μερίδα τών πολιτών όδήγησε σέ τραγελαφικές καταστάσεις. Όταν ή νόμω κρατούσα Πολιτεία θεσπίζει μέτρα προστασίας του Λαοϋ κανείς δέν μπορεί νά τά άγνοεί έπιδεικτικά ή νά τά καταπολεμᾷ ή και νά έμποδίζει άλλους νά τά τηροϋν στό όνομα τής Όρθοδοξίας. Τά μέτρα αυτά άποσκοποϋν στην αντιμετώπιση τής πανδημίας και δέν προσκρούουν σέ καμία πτυχή τής πίστης και του όρθόδοξου ήθους.

Παρουσιάζεται έντονη ή ανάγκη νά προσεχθει και νά καταπολεμηθει τό φαινόμενο τό όποιο έμφανίσθηκε κατά τήν εξέλιξη τής έπιδημίας Covid-19, δηλαδή τά άποτελέσματα πού προκαλοϋνται από τόν έκκλησιαστικό φονταμενταλισμό. Πρόκειται για καταστροφικές έπιδόσεις φανατικών και φονταμενταλιστών πού ως «ζήλος οϋ κατ' έπίγνωσιν», άποτελεεί, σύμφωνα μέ τό «Μήνυμα» τής Άγίας και Μεγάλης Συνόδου, «έκφρασιν νοσηράς θρησκευτικότητας».

---

¹⁰ Συνέντευξη του Σεβ. Μητροπολίτη Ναυπάκτου και Άγίου Βλασίου κ. Ίεροθέου, έ.ά.

Είναι γεγονός ότι κάθε σοβαρή ασθένεια, πόσο μάλλον κάθε πρωτοεμφανιζόμενη, αποτελεί φοβερή δοκιμασία για τον άνθρωπο, όχι μόνον εξ αιτίας του πόνου και των δυσχερειών που του προκαλεί αλλά και του φόβου του θανάτου που του προξενεί. Η επίγνωση ότι ο Θεός τον έπλασε υγιή για την αιωνιότητα του δημιουργεί ένδομυχα αντίδραση στην απροσδόκητη και άφυσικη κατάσταση στην οποία τον καθηλώνει η ασθένειά του. Η αντίδραση αυτή, φυσική ως ένα σημείο εξαιτίας του πόνου και της κάθε είδους ταλαιπωρίας, απαιτεί παράλληλα μέ τις ιατρικές φροντίδες και σωστή πνευματική αντιμετώπιση της ασθένειας.

Η μέριμνα της Εκκλησίας για τους ασθενείς αποτελεί μίμηση του κατ' έσοχόν προτύπου της αγάπης και της ανιδιοτελοῦς προσφορᾶς στον άνθρωπο του Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Η σάρκωση του Υἱοῦ και Λόγου του Θεοῦ συντελεῖται, ὡστε τό σχέδιο της Θείας Οἰκονομίας για τήν σωτηρία του ἀνθρώπου νά καταστῆ πραγματικότης καί ὁ ἄνθρωπος νά ἀνακτήσει τήν δυνατότητα της ἄμεσης κοινωνίας μέ τόν Θεό. Στο πλαίσιο αὐτό κυριαρχικό ρόλο ἐπιτελεῖ ἡ ἀνιδιοτελής διακονία τῶν ἀνθρώπων πρός τούς ἀσθενεῖς ἀδελφούς τους. Η Ἐκκλησία, ὡς σῶμα Χριστοῦ, ἔχει ὡς ἀποστολή νά καθοδηγήσει τόν ἄνθρωπο στήν σωτηρία του. Η εὐχή κατά τήν Θεία Λειτουργία του Μεγάλου Βασιλείου «Σύ γάρ εἶ, Κύριε, ἡ βοήθεια τῶν ἀβοηθήτων, ἡ ἐλπίς τῶν ἀπηλπισμένων, ὁ τῶν χειμαζομένων σωτήρ, ὁ τῶν πλεόντων λιμῆν, ὁ τῶν νοσοῦντων ἰατρός. Αὐτός τοῖς πᾶσι τά πάντα γενοῦ, ὁ εἰδώς ἕκαστον, καί τό αἶτημα αὐτοῦ, οἶκον, καί τήν χρεῖαν αὐτοῦ»¹¹.

Ὅπως δὲποτε ὀφείλομε νά μή λησμονοῦμε ὅτι ἀνεκάθεν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας Μέγας Βασίλειος, Γρηγόριος Νύσσης, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ἔδειχναν ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον ὄχι μόνον γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς ἀσθένειας ἀλλά καί γιά τήν περίθαλψη τῶν ἀσθενῶν πού ἔπασχαν καί ὅταν ἡ λέπρα ἐθεωρεῖτο μεταδοτική ὁ Μέγας Βασίλειος **ἀσπαζόταν** τούς λεπρούς γιά νά τούς δείξει τήν ἀγάπη του!¹²

Ὁ Καθηγούμενος τῆς Ἱ. Μ. Ἐσφιγμένου Ἀγίου Ὁρους Βαρθολομαῖος ἔγραφε μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐορτῆς του Ἀγίου Παντελεήμονος: «Οἱ ἀρνητές τῆς ἐπιστήμης εἶναι ἀρνητές τῆς ὀρατῆς πραγματικότητος. Ἀπό τόν πολύ ἐγκωισμό τους εἶναι ἔτοιμοι

---

¹¹ Ἱερατικόν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἔκδ. Ἰδρύματος Ὑποστηρίξεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου 2020, σ. 250.

¹² Συνέντευξη τοῦ Σεβ. Μητροπολίτη Ναυπάκτου καί Ἀγίου Βλασίου κ. Ἱεροθέου, ἔ.ἀ.

νά πιστέψουν σέ κάθε διαβολική φαντασία, κάθε ψευδός. Άμετακίνητοι στά στρεβλά πιστεύω τους εἶναι ἱκανοί νά πιστέψουν σέ τσαρλατάνους, ψευδογιατρούς καί σύγχρονους "σαμάνους"»¹³. Μέ βάση τήν ὀρθόδοξη διδασκαλία οἱ Πατέρες συχνά συμβουλεύουν ὅτι ὁ χριστιανός πού γνωρίζει τήν μεγάλη ἀξία τόσο τῆς ψυχῆς ὅσο καί τοῦ σώματός του, τό ὅποιο εἶναι ναός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος¹⁴ χρησιμοποιεῖ μόνο τά θεραπευτικά μέσα καί δῶρα τοῦ Θεοῦ, ἔμψυχα καί ἄψυχα, ὑλικά καί πνευματικά: τούς γιατρούς, τά φάρμακα, τήν προσευχή, τά Μυστήρια καί τίς ἁγιαστικές τελετές τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἄπό τά ξεχωριστά προβλήματα τῆς πανδημίας συνιστᾶ ἡ χρήση τῆς μάσκας. «Ἡ ἐναντίωση στή μάσκα καί στό ἐμβόλιο ἔγκειται κυρίως στό ὅτι ὁ κορωνοϊός θεωρεῖται ἀπό πολλούς σάν κάποια κατασκευή ἀνθρώπων πανούργων πού θέλουν νά καταλύσουν τήν ἐλευθερία τῶν ἀνθρώπων ἢ ὅτι, στήν καλύτερη περίπτωση, πρόκειται γιά ἕνα τεράστιο λάθος, ὅτι ὁ κορωνοϊός εἶναι μιᾶ ἀπλή γρίπη»¹⁵.

Ἕνα πολύ ἐπιτυχημένο -ἐπιτρέψτε μου- σχόλιο ἀπό τόν ἠλεκτρονικό τύπο εἶναι τὸ ἐξῆς: «ἐξαιρετική ἡ ἀπό ψυχῆς κατάθεση τοῦ Δεσπότη (πρόκειται γιά τόν Σεβ. Μητροπολίτη Βεροίας, Ναούσης καί Καμπανίας κ. Παντελεήμονα) γιά ὅλους αὐτούς τούς «ψεκασμένους», εἰδικά τούς κληρικούς, πού πλανῶνται καί πλανοῦν τούς «πιστούς-ὀπαδούς» τους, μέ τά κηρύγματά τους, τά ὅποια εἶναι γεμᾶτα «μεσαιῶνα». Καιρός εἶναι, ὅσοι κατακρίνουν τήν ἐπίσημη Ἐκκλησία γιά τήν σῶφρονα θέση της γιά τήν πανδημία, νά ἐπιστρέψουν στήν ὀρθόδοξη ἀλήθεια, ἀλλά καί τήν πραγματικότητα. Πού δέν ἔχει καμιᾶ σχέση μέ ὅλα αὐτά τά ἄλλοπρόσαλλα κηρύγματα, πού τόση «πέραση» ἔχουν στίς μέρες μας»¹⁶.

Ἄναφέρθηκε σέ προηγούμενο σημεῖο ἡ καθολική ἀναστολή ὅλων τῶν Λειτουργιῶν κάθε δόγματος καί θρησκείας. Αὐτό ἀπέτελεσε σκληρό πλήγμα στή λατρεία τῆς Ἐκκλησίας, διότι οἱ πιστοί ἐκεῖ συναντῶνται μέ τόν Χριστό, χωρίς αὐτό νά σημαίνει ὅτι ἡ κατ' οἶκον προσευχή ἐμποδίζει τήν συνεχῆ μέ τόν Χριστό κοινότητα, ἀλλά «ἡ ἐκκλησία ταυτίζεται μέ τή θεία εὐχαριστία καί ὑπάρχει ἀκριβῶς ἐπειδή κατ'

¹³ <https://www.orthodoxtimes.gr/ston-agio-panteleimon-i-ston-samano/>

¹⁴ Α΄ Κορ. στ΄, 19.

¹⁵ Μπάρλα Γεωργίου: *Κηλίδες ἀπό μέλι. Γυρεύοντας τήν πίστη στον καιρό της πανδημίας*. Εκδόσεις Γρηγόρη 2021, σ. 118.

¹⁶ https://www.ekklisiaonline.gr/nea/ekklisia-verias-astrapse-o-mitropolitis-me-tous-arnites-echoun-pesi-se-plani/?utm_source=push.native&ut

αὐτήν τελοῦμε κάθε Κυριακή τήν θεία Λειτουργία καί ἐπειδή γνωρίζουμε ὅτι αὐτό θά τό ἐπαναλαμβάνουμε»¹⁷. Φυσικά καί ὁ ὑποχρεωτικός περιορισμός κατ' οἶκον προξένησε καί ἄλλα μεγάλα προβλήματα, τά ὁποῖα προκάλεσαν μεγάλα ψυχολογικά προβλήματα σέ κάθε ὁμάδα τῶν πολιτῶν. Ἐργασίες σταμάτησαν, τά ἐκπαιδευτικά ἰδρύματα ἔπαυσαν νά λειτουργοῦν, οἱ οἰκογένειες περιορίσθηκαν σέ τηλεφωνικές ἐπικοινωνίες. Πολλά τά ἀδιέξοδα, τά ὁποῖα ὅμως ἐάν ἐξεταστοῦν ψύχραιμα εἶχαν καί τά θετικά τους ἀποτελέσματα.

Ὅπωςδήποτε σέ κάθε ἐποχή καί σέ κάθε ἔκφανση τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, σέ περιόδους κρίσεων, συχνά παρατηροῦνται τελείως ἀντικρουόμενες ἀπόψεις γιά τόν τρόπο λύσεως τοῦ ἐκάστοτε προβλήματος. Στήν δημιουργία αὐτῶν τῶν καταστάσεων χρειάζεται ψυχραιμία καί λογική. Ὁ ἀσθενής προκειμένου νά ἰαθεῖ θά σπεύσει στόν γιατρό του, ὄχι στόν παντοπώλη τῆς γειτονιάς.

Ἡ θεραπεία τῆς νόσου κατευθυνόμενη ἀπό τό συναίσθημα ἔχει ἀνάγκη, παρά τά ὑπό τῆς ἐπιστήμης παρεχόμενα μέσα, καί ἀπό ἄλλα τά ὁποῖα ἀποβλέπουν στήν διέγερση τοῦ συναισθήματος τῆς πίστεως. Ἀπαραίτητη προϋπόθεση πρὸς ἐπίτευξη κάθε θεραπείας, πρὸς ἐπιτυχῆ ἀπόδοση τοῦ φάρμακου ἢ ἄλλου θεραπευτικοῦ μέσου εἶναι ἢ πρὸς αὐτό πίστη, ἢ πίστη ὅτι αὐτό θά φέρει τό ποθούμενο ἀποτέλεσμα. Στήν Σοφία Σειράχ διαβάζομε: «Τίμα ἰατρὸν πρὸς τὰς χρεῖας αὐτοῦ τιμαῖς αὐτοῦ, καὶ γὰρ αὐτὸν ἔκτισε Κύριος· παρὰ γὰρ Ὑψίστου ἐστὶν ἴασις, καὶ παρὰ βασιλέως λήψεται δόμα· ἐπιστήμη ἰατροῦ ἀνυψώσει κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἔναντι μεγιστάνων θαυμασθήσεται. Κύριος ἔκτισεν ἐκ γῆς φάρμακα, καὶ ἀνὴρ φρόνιμος οὐ προσοχθεῖ αὐτοῖς»¹⁸.

Ἡ περίπτωση αὐτή μᾶς ὀδηγεῖ στό ἀσφαλές συμπέρασμα ὅτι ἡ νόσος, προκαλοῦσα τό αἶσθημα τοῦ κινδύνου τῆς ζωῆς, ὀδηγεῖ σέ ἀναγνώριση τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς ἀξίας της, σέ ἀναγνώριση δηλαδή τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἡ ζωή προέκυψε καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένη.

Πρόκειται γιά ἀναγνώριση τῆς «ποιητικῆς καὶ τελικῆς αἰτίας τοῦ παντός» (Θεοφάνης Νικαίας), πού δέν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τόν Θεό τῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς καταλλαγῆς τῶν λαῶν.

Σᾶς εὐχαριστῶ.

¹⁷ Μπάρλα Γεωργίου, ἐ.ά, σελ. 56.

¹⁸ Σοφ. Σειράχ, 38, 1-4

